

розвиток; прогнози, які характеризують найбільш вірогідний стан явища на певну дату в майбутньому. Прогнози цієї групи дають відповідь на питання: що є можливим; прогнози, які характеризують бажаний стан явища в майбутньому. Вони відповідають на питання: що є бажаним). Такими прогнозами на підприємствах сфери послуг можуть бути прогноз потреби суспільства у вдосконаленні; прогноз якості, темпів і масштабів зростання масовості споживання; визначення перспектив розвитку мережі підприємств сфери послуг; комплексний прогноз соціального розвитку;

– інвестиції (власні джерела – прибуток, амортизаційні відрахування, виручка від реалізації та ліквідації основних засобів, отримане страхування за основні засоби, що потерпіли внаслідок стихійного лиха; позичкові джерела – переважно банківські й бюджетні кредити; залучені кошти – кошти, отримані від продажу акцій, взяті в оренду пайові й добровільні внески громадян та юридичних осіб; бюджетні інвестиції;

– стандарти (щодо процесу надання послуг);

– податки;

– ліцензії (ліцензування у сфері послуг здійснюється відповідно до законодавства);

– аутсорсинг (на підприємствах сфери послуг застосовується переважно аутсорсинг трудових ресурсів і маркетингу);

– ресурсне та методичне забезпечення (процесу надання послуг);

– управлінські рішення.

8. Основними важелями, за допомогою яких на підприємствах сфери послуг здійснюють регулюючий вплив на стратегічне маркетингове управління виступають потреби споживачів, ціна послуги, ціна просування, набір послуг, платоспроможний попит, пропозиція, генеральна сукупність споживачів, ділова активність (посередники), конкуренти, ринкова частка.

Таким чином, представлений організаційно-економічний механізм процесу стратегічного маркетингового управління підприємствами сфери послуг, на нашу думку, детально відображає фактори і взаємозв'язки на ринку, а отже, може бути корисним для підвищення конкурентних можливостей підприємств сфери послуг, зміцнення їхніх позицій на ринках.

Розробка організаційно-економічного механізму стратегічного маркетингового управління підприємствами сфери послуг забезпечить задоволення потреб споживачів послуг, ефективне функціонування підприємства сфери послуг, а також дасть змогу отримати максимально позитивний результат діяльності підприємств сфери послуг.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Іщенко О.А. Теоретичні основи і механізм реалізації маркетингу послуг : монографія / О.А. Іщенко. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2005. – 385 с.
2. Шостак М. А. Сутність організаційно-економічного механізму впровадження внутрішнього маркетингу на підприємствах туристсько-рекреаційної сфери / М. А. Шостак // Сучасні проблеми економіки і менеджменту : тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 10–12 листопада 2011 року, присвяченої 45-річчю Інституту економіки і менеджменту та 20-річчю Інституту післядипломної освіти Національного університету «Львівська політехніка» / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 142-143.
3. Толковый словарь русского языка Ушакова: в 4-х т. : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://ushakovdictionary.ru>
4. Белая И.П. Концептуальная модель организационно-экономического механизма управления гибкостью производственных систем [текст] / И.П. Белая, П.В. Егоров. // Вісник Донецького університету. Серія В : Економіка і право. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – № 2. – С. 7-16.
5. Кушнірук В.С. Організаційно-економічний механізм ефективного ведення садівництва в аграрних підприємствах регіону : моногр. [текст] / В.С. Кушнірук, О.Ю. Єрмаков, О.В. Шебаніна.; за ред. проф. О.Ю. Єрмакова. – Миколаїв : МДАУ, 2009. – 232 с.
6. Транченко Л.В. Проблеми удосконалення організаційно-економічного механізму управління підприємством [текст] / Л.В. Транченко, Л.О. Баластрик // Теоретичні та прикладні питання економіки. зб. наук. праць – Вип. 7. – К. : Київський університет, 2005. – С. 188-195.
7. Єрьоменко-Григоренко О.А. Організаційно-економічний механізм управління господарською діяльністю підприємства : дис... кандидата екон. наук : 08.06.01 [текст] / Єрьоменко-Григоренко Олеся Андріївна; НАН України. Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2000. – 188 с.
8. Куценко А.В. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності підприємства : моногр. [текст] / А.В. Куценко. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. – 205 с.
9. Потапук І.П. Організаційний механізм стратегічного маркетингового управління підприємств сфери фізичної культури і спорту / І.П. Потапук // Научний журнал. Сборник научных трудов SWorld. Материалы международной научно-практической конференции «Современные проблемы и пути их решения в науке, транспорте, производстве и образовании 2012». Выпуск 4. Том 31. – Одесса : КУПРИЕНКО, 2012. – С. 36-42.

УДК 338.434

ТЕНДЕНЦІЇ АЛЬТЕРНАТИВНОГО ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Радух Н.Б., асистент кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (м. Львів):

Радух Н.Б. Тенденції альтернативного фінансування сільського господарства.

У статті висвітлено та досліджено аспекти альтернативного фінансування розвитку підприємств за рахунок фінансового лізингу, факторингових операцій, оформлення аграрних розписок та вексельних розрахунків. Розглянуто основні тенденції, що склалися в сучасних умовах щодо використання підприємствами інструментів альтернативного фінансування, охарактеризовано основні переваги та недоліки у можливості використання таких форм залучення фінансових ресурсів. Розглядається як варіант фінансування процедура видачі аграрних розписок, які забезпечують короткострокову потребу підприємств у додаткових фінансових ресурсах. Механізм фінансування через аграрні розписки сприятиме полегшеному доступу суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів, особливо в період, коли підприємства проводять виробничо-господарські операції, що потребують капіталовкладень, та в період їх сезонної не активності. Як альтернатива фінансування виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств розглядаються вексельні розрахунки, які за вартістю є дешевшими від банківського кредитування та мають менш складну процедуру оформлення.

Ключові слова: фінансовий лізинг, факторинг, компенсація, фінансові ресурси, сільське господарство.

Радух Н.Б. Тенденции альтернативного финансирования сельского хозяйства.

В статье отражены и исследованы аспекты альтернативного финансирования развития предприятий за счет финансового лизинга, факторинговых операций, оформления аграрных расписок и вексельных расчетов. Рассмотрены основные тенденции, которые сложились в

современных условиях относительно использования предприятиями инструментов альтернативного финансирования, охарактеризованы основные преимущества и недостатки возможности использования таких форм привлечения финансовых ресурсов. Рассматривается как вариант финансирования процедура выдачи аграрных расписок, которые обеспечивают краткосрочную потребность предприятий в дополнительных финансовых ресурсах. Механизм финансирования через аграрные расписки будет способствовать облегченному доступу субъектов ведения хозяйства к финансовым ресурсам, особенно в период, когда предприятия проводят производственно-хозяйственные операции, которые нуждаются в капиталовложениях и в период их сезонной неактивности. Как альтернатива финансирования производственно-хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий рассматриваются вексельные расчеты, которые по стоимости являются дешевле банковского кредитования и имеют менее сложную процедуру оформления.

Ключевые слова: финансовый лизинг, факторинг, компенсация, финансовые ресурсы, сельское хозяйство.

Radukh N. Tendencies of the alternative financing of agriculture.

In the article the aspects of the alternative financing of development of enterprises are reflected and investigated due to the financial leasing, factoring operations, registration of agrarian receipts and bill of exchange calculations. Basic tendencies that was folded in modern terms in relation to the use of instruments of the alternative financing enterprises are considered, basic advantages and defects are described in possibility of the use of such forms of bringing in financial resources. Examined as a variant of financing procedure deliveries of agrarian receipts, that provide the short-term requirement of enterprises in additional financial resources. The mechanism of financing through agrarian receipts will assist the facilitated access of subjects of manage to the financial resources, especially in a period, when enterprises conduct productive operations that need capital investments and in the period of their seasonal notactivity. As an alternative of financing of industrial and economic activity of agricultural enterprises bill of exchange calculations that on a cost are cheaper the bank crediting and have less difficult procedure of registration are examined.

Keywords: financial leasing, factoring, indemnification, financial resources, agriculture.

Постановка проблеми. Першочерговим для будь-якого суб'єкта господарювання є отримання позитивного результату від своєї діяльності, що вимірюється величиною отриманого прибутку. Ситуація щодо фінансового забезпечення не менш важлива, оскільки від фінансового потенціалу залежить подальший розвиток підприємства, визначається тактика та стратегія його функціонування. Альтернативним управлінським рішенням щодо фінансування оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств може стати рішення щодо використання механізму фінансового лізингу, який є одним із шляхів забезпечення ефективного розвитку підприємств. Його актуальність пояснюється незадовільним станом матеріально-технічних ресурсів та недостатнім рівнем платоспроможності підприємств. Факторинг можна віднести до способів альтернативного фінансування сільськогосподарських підприємств, що надає можливість трансформувати дебіторську заборгованість у грошові кошти і поповнити власні надходження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питанням дослідження процесів фінансування ефективного розвитку сільськогосподарських підприємств на основі нетрадиційних методів кредитування присвячено наукові праці та публікації вчених-економістів О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненка, П.А. Лайка, П.Т. Саблука, П.А. Стецюка і матеріали експертів та практиків сучасного аграрного середовища.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні в умовах достатнього інформаційного забезпечення існує обмежений доступ сільськогосподарських товаровиробників до застосування потенційно можливих альтернативних форм фінансування на практиці.

Мета наукової статті. Основним завданням нижчевикладеного дослідження є аналіз сучасних форм та методів фінансування виробничо-господарської діяльності підприємств сільського господарства за рахунок альтернативних джерел: фінансового лізингу, факторингу, аграрних расписок та вексельного фінансування.

Результати дослідження. Лізингові операції передбачають довготермінову оренду суб'єктом господарювання матеріально-технічних засобів, чим фінансують інвестиції та активізують збут [1, с. 251]. Економічні переваги лізингового фінансування сільськогосподарських підприємств прослідковуються у зручності використання такого джерела фінансування, економії коштів, зменшенні ступеня ризику і стимулюванні оновлення виробництва, а як наслідок, підвищення ефективності функціонування при обмеженості власних фінансових ресурсів. Необхідність і перспективність застосування лізингових операцій у виробничо-господарській діяльності сільськогосподарських підприємств викликана недостатньою платоспроможністю та можливістю залучення банківських кредитів переважно на поповнення обігових коштів у межах одного виробничого циклу, а не для переоснащення матеріально-технічної бази підприємства.

За даними асоціації «Українське об'єднання лізингодавців» у 2012 р. рівень лізингу в загальній обсяг капітальних вкладень становив близько 3,3%, порівняно з 1% у 2009 р., тоді як в країнах Європейського Союзу – 12,5%, у Росії – 28%. Активною є динаміка лізингових компаній у фінансуванні сільськогосподарської галузі: обсяг укладених лізингових угод склав близько 4,3 млрд. грн (зростання до 2011 р. більш ніж удвічі). Рівень проникнення лізингу в галузі досяг 16% [2].

За даними Українського об'єднання лізингодавців частка фінансового лізингу у сільському господарстві мала тенденцію до зростання: у 2012 р. (19,04%) зростання відбулося удвічі порівняно з 2008 р. (9,5%) і лише на 4,81% порівняно з 2011 р. (14,23%). Серед діючих договорів фінансового лізингу за I півріччя 2014 р. в лізингу перебувало 14,32% сільськогосподарської техніки, у 2013 р. такий показник становив 14,03%, на кінець 2012 р., як і раніше, переважали угоди в галузі транспорту (58,09%), сільського господарства (19,04%), будівництва (5,0%) та сфері послуг (4,79%), при чому питома вага договорів у галузі сільського господарства зросла майже на 5 процентних пункти порівняно з 2011 р.

Найбільша кількість укладених договорів фінансового лізингу за період 2010-2014 рр. спостерігалася у 1 кв. 2012 р. – 3671 угода, тоді як за вартістю переважав 3 кв. 2013 р. – 24605,6 млрд. грн. Знизилась активність використання фінансового лізингу вже в наступних періодах: у 4 кв. 2013р. – 1749 млн. грн, 1 кв. 2014 р. – 1339,8 млн. грн, у 2 кв. 2014 р. – 2091,6 млн. грн. Загалом по всіх діючих договорах фінансового лізингу вартість угод за 3 кв. 2013 р. – 2 кв. 2014 р. в середньому становила 65,35 млрд. грн. У сільському господарстві на кінець 2 кв. 2014 р. частка договорів фінансового лізингу зменшилась до 17,04% у порівнянні з 23,44% у 2 кв. 2013 р.

Частка лізингових операцій у сільському господарстві є досить вагомою, однак для успішного розвитку та можливості використання середніми та малими сільськогосподарськими підприємствами необхідно створити у регіонах лізингову інфраструктуру, центри сервісного обслуговування та доставки наданої в оренду техніки, спеціалізовані лізингові установи з агролізингу, які б забезпечували інформацією керівників і спеціалістів сільськогосподарських підприємств, надавали консультації з питань спрощення організації лізингових процедур.

Пріоритетом лізингу для сільськогосподарських товаровиробників, які є на загальній системі оподаткування, є віднесення лізингових платежів на собівартість продукції, що знижує суму оподаткованого прибутку. Відповідно до Порядку використання коштів Державного бюджету України, що спрямовуються на придбання вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу та заходи за операціями фінансового лізингу, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1904 (зі змінами та доповненнями), у фінансовий лізинг може бути передана техніка тільки вітчизняного виробництва за умови внесення лізингодержувачем авансового платежу у сумі не менше 10% від вартості техніки, на який не нараховується лізинговий платіж у частині винагороди лізингодавцю, та укладання лізингодержувачем договору страхування предмету лізингу. Відповідно до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. №1877 компенсація лізингових платежів полягає у частковому відшкодуванні сплачених суб'єктами господарювання агропромислового комплексу лізингових платежів за придбані техніку та/або обладнання для агропромислового комплексу на умовах фінансового лізингу. Компенсації підлягає частина лізингових

платежів суб'єктів господарювання агропромислового комплексу, сплачених відповідно до договорів фінансового лізингу техніки чи обладнання для агропромислового комплексу, що використовуються зазначеними суб'єктами у господарській діяльності в обсязі 40% вартості предмета лізингу, до якого належать вітчизняна техніка та обладнання для агропромислового комплексу чи техніка та обладнання для агропромислового комплексу іноземного виробництва, у разі якщо відповідні аналоги не виробляються в Україні; комісійну винагороду лізингодавцю в розмірі 1,5 облікової ставки Національного банку України, що діє на дату нарахування відсотків за користування предметом лізингу, але не вище розмірів, передбачених договорами фінансового лізингу.

Основним критерієм при визначенні потенційних лізингодержувачів є відсутність простроченої заборгованості з оплати вітчизняної сільськогосподарської техніки, що придбана на умовах фінансового лізингу, а також з погашення кредитів, залучених державою або під державні гарантії для закупівлі сільськогосподарської техніки іноземного виробництва. Пріоритети мають сільськогосподарські підприємства, які отримують технічні засоби для спорядження тваринницьких і птахівничих ферм та комплексів, доільних залів, елеваторів, овочесховищ, фруктосховищ, створення обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів, реалізації інноваційних проектів, внесених до Державного реєстру інноваційних проектів, а також зернозбиральні комбайни і трактори, що агрегуються з багатоопераційними ґрунтообробними та посівними комплексами [3].

Лізинг як специфічна форма залучення капіталу ефективно може впливати на діяльність і розвиток підприємства при умовах конкурентоспроможності лізингових операцій з іншими формами залучення коштів за рахунок використання дешевших кредитних ресурсів. Використання лізингових операцій є перспективним для сільського господарства, але стан функціонування лізингового ринку характеризується несприятливими фінансовими умовами щодо одержання необхідного матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарськими підприємствами, оскільки вони повинні сплачувати великі суми авансових платежів та плати за лізингові послуги (рис. 1).

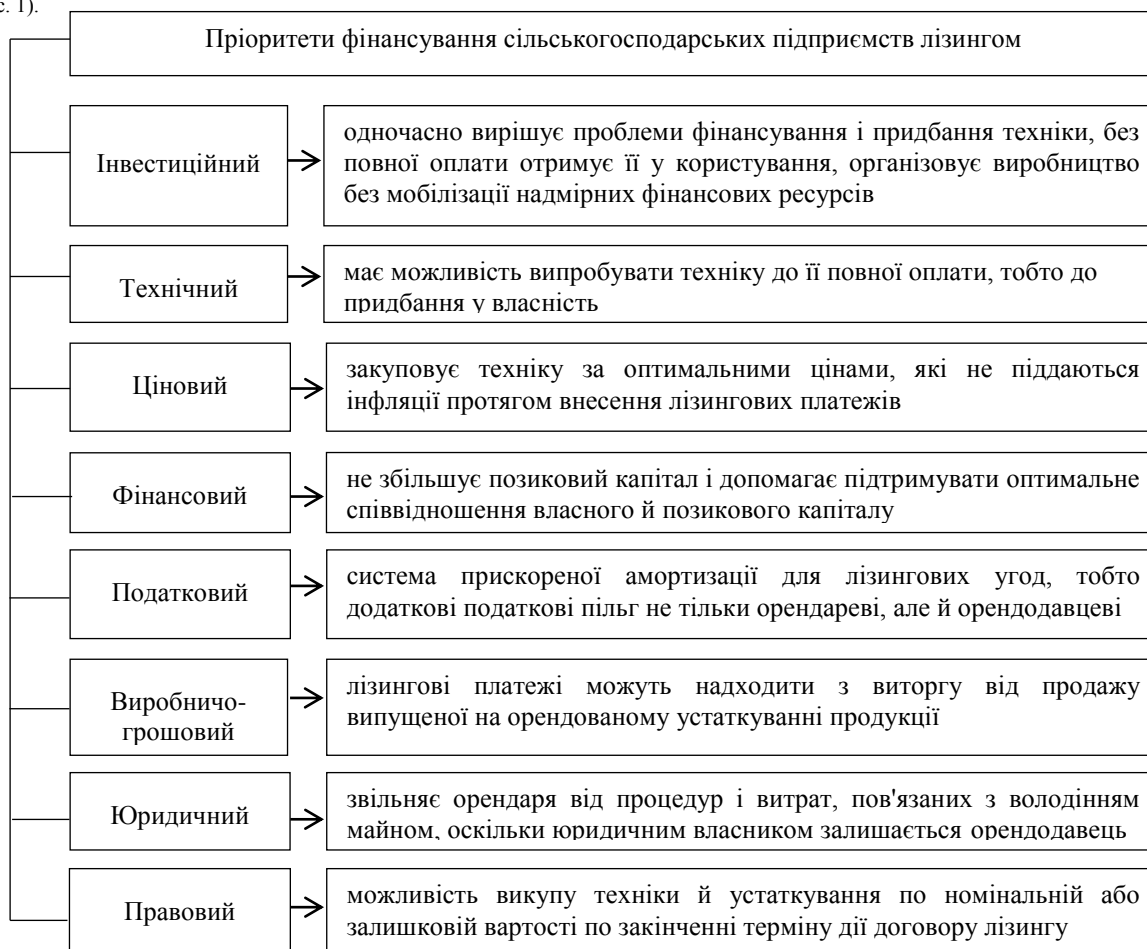

Рис. 1. Класифікація пріоритетів фінансування сільськогосподарських підприємств лізингом.

Джерело: власні дослідження.

Отже, фінансовий лізинг для сільськогосподарських підприємств забезпечить: вирішення питання неможливості одноразового акумулювання значних капіталовкладень у технічні засоби з можливістю поступової оплати лізингових платежів за оренду майна з подальшим його викупом; можливість застосування сучасних високопродуктивних технічних засобів для оперативного реконструювання виробництва у вигляді додаткових інвестицій від іноземних виробників, причому не в грошовому вираженні, а в машинах та устаткуванні, які потрібні для виробничо-господарської діяльності. Покращення ситуації з формуванням та відтворенням матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств, підвищення ефективності їх функціонування в умовах недостатності фінансування виробничо-господарських потреб можливо здійснити, удосконаливши систему лізингу сільськогосподарської техніки та обладнання, розширивши обсяги підтримки державних лізингових компаній, активізувавши лізингову діяльність інших фінансових установ і машинобудівних підприємств, створивши сприятливі умови для широкого залучення вітчизняних та іноземних інвестицій.

Факторинг можна класифікувати як ще один із способів альтернативного фінансування сільськогосподарських підприємств, що надає можливість трансформувати дебіторську заборгованість у грошові кошти і поповнити власні надходження, розширивши частку підприємства на ринку, підвищивши темпи зростання продажів та його конкурентоспроможність і збільшити прибуток. Негативною рисою факторингових послуг, що стримує зацікавленість потенційних учасників факторингових операцій, є великий відсоток перевідступлення боргу, котрий сьогодні застосовують вітчизняні банки у тарифах за обслуговування. В Україні середньозважений відсоток для ринку становить 70-80% від зазначених сум. Новим клієнтам одержати факторингові послуги дуже складно і дорого, реальна ставка фінансування

28-35% річних. У розвинених країнах вартість факторингу становить у середньому близько 1,5-2% від суми постачання.

Для сільськогосподарських підприємств застосування факторингу має незаперечні переваги, оскільки на факторингове обслуговування можуть бути прийняті поставки на невеликі суми та скорочення касових розривів, викликаних поставками на умовах відкритого рахунка. Факторингове обслуговування – найкоротший шлях до розв’язання проблеми, адже сутність факторингу відображена в тому, що після отримання документів про постачання продукції фактор після перевірки платоспроможності покупця, виплачує своєму клієнтові, як правило, від 60% до 90% суми платежу за поставлену продукцію. Відсоток фінансування залежить від платіжної дисципліни дебітора, а 10-40%, що залишилися, перераховуються постачальникові після отримання платежу від дебітора, за відрахуванням комісійної винагороди чинника, яка, зазвичай, складається зі сплати за обслуговування і плати за фінансування, якщо воно надавалося. Розвиток факторингових операцій може сприяти активізації продажу продукції сільськогосподарських підприємств та управлінням дебіторською заборгованістю, яка займає вагомую частку в активах підприємств. Факторинг може забезпечити ефективність сільськогосподарського підприємства, збільшивши обсяги продажу продукції, прибутковості підприємства і конкурентоспроможності через механізм рефінансування банком дебіторської заборгованості клієнта. Факторинг дозволяє постачальнику мінімізувати ризики, пов’язані із відстроченням оплати придбаної продукції та дозволяє отримати кошти від дебіторської заборгованості і направити їх на поповнення оборотного капіталу (рис. 2, рис. 3).

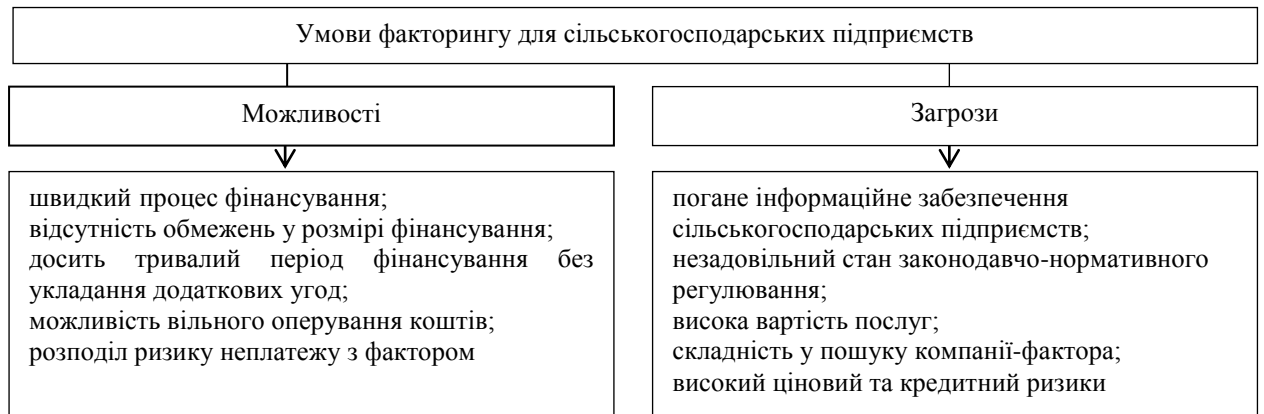

Рис.2. Факторингові можливості сільськогосподарських підприємств.

Джерело: власні дослідження.

Сучасний ринок факторингових послуг представляють лише близько десяти банківських установ, які мають низку спеціальних умов до потенційних клієнтів: переведення рахунків підприємства на обслуговування, максимальна кількість дебіторів не перевищує п’яти покупців, встановлюється мінімальна сума обслуговування не менше 50 тис. грн, може надаватися забезпечення у вигляді нерухомого майна. Термін оформлення факторингових операцій встановлюється терміном 30 та 60 днів, а ставка фінансування знаходиться в межах 19-23% річних, комісія за обслуговування встановлюється в середньому в розмірі 0,1% від суми ліміту щомісячно. Переважно максимальний обсяг фінансування за факторингом не перевищує 90% від суми платежу, хоча може бути визначений і на рівні 60% [4; 5].

Рис. 3. Завдання факторингових операцій для сільськогосподарських підприємств.

Джерело: власні дослідження.

На сьогодні у ТОВ «Факторинг Фінанс» вартість факторингу для підприємства залежить від його фінансового стану, кількості дебіторів, які приймаються на обслуговування і терміну відстрочення платежу за договорами поставки і складається з плати за фінансування – від 24% річних та комісії за обслуговування – від 0,5% від номіналу накладної. При цьому компанія бере зобов'язання щодо постачання товару (надання послуги) на умовах відстрочки платежу, надання документів і відступ дебіторської заборгованості, перерахування 80% від суми поставки, оплату 100% суми за відвантажені товари (надання послуги) та перерахування залишку коштів (20% від суми поставки).

Однією з детермінант ефективного функціонування сільськогосподарських підприємств є кредитні ресурси, тому альтернативним варіантом, який забезпечить короткострокову потребу у додаткових фінансових ресурсах буде видача підприємством аграрних розписок за окремими видами сільськогосподарської продукції. Досвід використання аграрних розписок іншими країнами підтверджує практику успішного їх використання, а в деяких країнах обсяг фінансування із залученням аграрних розписок становить третину усіх коштів, спрямованих на інвестування в аграрний сектор [6].

В Україні регулювання обігу аграрних розписок регламентується Законом України «Про аграрні розписки» від 06.11.2012 р. №5479-VI (зі змінами від 04.07.2013 р. №406-VII) [7]. Процедура полягає в тому, що сільськогосподарське підприємство видає аграрну розписку, за якою зобов'язується здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти кредитору на визначених в аграрній розписці умовах за надані йому грошові кошти або інші матеріальні цінності. Перевагою використання товарних та фінансових аграрних розписок є можливість для сільськогосподарського підприємства залучати фінансові ресурси під заставу майбутнього врожаю з подальшим погашенням зобов'язань або врожаєм, або грошовими коштами від його реалізації. Аграрні розписки в обов'язковому порядку реєструються в державному реєстрі аграрних розписок, а його держателем виступає Міністерство аграрної політики та продовольства України.

Механізм фінансування через аграрні розписки сприятиме ефективнішому доступу суб'єктів господарювання до фінансових ресурсів, особливо в період, коли підприємства проводять виробничо-господарські операції, що потребують капіталовкладень та в період їх сезонної не активності.

Можна стверджувати, що в Україні регулювання обігу аграрних розписок має розвиватися для забезпечення ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств, оскільки використання такого інструменту робить прозорішими відносини між кредиторами та позичальниками-виробниками сільгосппродукції, розширює коло кредиторів та інших учасників ринку, усуває ризик зниження ціни на продукцію, так як зобов'язання фіксується в кількості товару, а не в грошовому еквіваленті.

Альтернативою фінансування виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств є вексельні розрахунки, які за вартістю є дешевшими від банківського кредитування та мають менш складну процедуру оформлення. Відповідно до Закону України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 р. № 2374-III видавати переказні і прості векселі можна лише для оформлення грошового боргу за фактично поставлені товари, виконані роботи, надані послуги [8]. Однак у сучасних умовах банківські установи мають низку ускладнених критеріїв до потенційних користувачів векселями, зокрема стійкий фінансовий стан та кредитоспроможність, наявність контрактів на збут сільськогосподарської продукції з іноземними компаніями, надання забезпечення та його обов'язкове страхування. Сільськогосподарські підприємства, котрі мають потребу у додатковому залученні фінансових ресурсів для поповнення оборотних активів у короткостроковій перспективі не завжди відповідають зазначеним вимогам, тому не можуть застосовувати процедуру вексельних виплат.

Застосування вексельної форми розрахунків допоможе сільськогосподарським підприємствам значно зменшити фінансові витрати, підвищити прибутковість та оформити забезпеченість за дебіторською заборгованістю векселем, отримати більшу впевненість в її погашенні, без формування резерву сумнівних боргів, своєчасне і повне надходження грошових коштів на рахунок виробника продукції, підтримання належного рівня взаємного і банківського контролю за виконанням договірних зобов'язань.

Основними перевагами векселів є: простота організації розміщення; оперативний та дешевий спосіб залучення коштів; інструмент, що дозволяє залучати будь-який обсяг фінансових ресурсів; платіжний засіб; залучення коштів в відкритому борговому ринку [9, с. 18].

Головними недоліками вексельних розрахунків, що стримують зацікавленість до них, є низька ліквідність вторинного ринку, обмежений доступ інвесторів до кредитної історії учасників вексельного процесу, короткий термін залучення коштів; висока вартість запозичень, ризики документального обігу та відмови виписування векселів після відвантаження продукції.

Сьогодні сільськогосподарські підприємства можуть скористатися програмою вексельного фінансування з Bayer CropScience та Міжнародною фінансовою корпорацією, яка спрямована на надання відстрочки платежу на закупівлю засобів захисту рослин без використання банківського чи товарного кредиту за допомогою авалювання векселя, при умові, що він має стійкий фінансовий стан, забезпечення у формі нерухомості, сільськогосподарської техніки, автомобілів, обладнання, коштів на депозитному рахунку тощо, а також строк ведення бізнесу не менше двох років. Вартість авалювання векселя за цією програмою до 6 місяців становить 2,7%, а до 9 місяців – 3,7%; або 0,5% комісії від суми ліміту авалювання та 1,1% за 1 квартал від суми виписаного векселя [10]. Існує програма співпраці для підприємств АПК від ТОВ «Агро-Дельта Груп» та АТ «Укресімбанк» [11] та інші, що спрямовані на надання підтримки у галузі рослинництва, однак їх недостатньо, а спектр фінансування поширюється на незначне коло потреб підприємств, переважно короткострокових, тому важливо, щоб в операції авалювання векселів регулятором виступала держава, зрівноважуючи потреби у фінансуванні підприємств рослинництва і тваринництва та створювала можливості збільшення терміну користування векселем, не лише в період сезонної обмеженості фінансових ресурсів.

На нашу думку, для сільськогосподарських підприємств варто використовувати практику авалювання векселів, за якими кредитно-фінансові установи гарантували б платіжні зобов'язання по векселю.

Висновки та пропозиції. У сучасних умовах доцільно розвивати фірмовий технічний сервіс у гарантійний та післягарантійний період експлуатації сільськогосподарської техніки за участю заводів-виробників та постачальників, забезпечити формування ринкової інфраструктури технічного сервісу, зокрема на міжгосподарських кооперативних засадах. Фінансове забезпечення виробничо-господарської діяльності за умовами фінансового лізингу дозволяє сільськогосподарському підприємству фінансувати інвестиційну діяльність без наявності застави, надає податкові переваги і є одним з найнадійніших і доступних джерел довгострокового кредитування у національній валюті.

Світовий досвід розвитку факторингових послуг показує, що спеціалізовані факторингові компанії надають якісніший факторинговий сервіс, ніж банківські установи, тому для розвитку факторингового фінансування сільськогосподарських підприємств необхідно створити спеціалізовані факторингові компанії, діяльність та взаємовідносини яких з підприємствами регулювала б держава на законодавчому рівні, застосовуючи прямий та опосередкований вплив.

Отже, підвищення доступу сільськогосподарських підприємств регіону до фінансових ресурсів завдяки використанню альтернативних способів фінансування можливе при вдосконаленні законодавства, що активізує інвестування фінансово-кредитними установами коштів у спеціалізовані лізингові та факторингові організації шляхом зміни оподаткування прибутку таких установ. Факторинг, лізинг, вексельні розрахунки є унікальними фінансовими інструментами, які можуть ефективно вирішувати велику кількість прагматичних економічних, фінансових, маркетингових проблем, що постають перед сільськогосподарськими підприємствами при обмеженому доступі до зовнішнього фінансування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Фінансовий словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко. – 4-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2002. – 566 с.
2. Обсяг лізингових операцій в 2012 році виріс на 30% [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finagent.com.ua/uk/news/15190>.

3. Умови надання техніки в лізинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukragroleasing.com.ua/index.php?umovi-nadannya-tehniki-u-finansoviy-lizing.html>.
4. Где факторинг стоит меньше 12% годовых: обзор рынка факторинга [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.prostobiz.ua/finansy/factoring/stati/gde_factoring_stoit_menshe_12_godovyh_obzor_rynka_faktoringa_na_23_yanvarya_2014_goda.
5. Даценко О. І. Ринок факторингових послуг: проблеми розвитку та перспективи / І. О. Даценко // Фінансовий ринок України. – 2010. – №9. – С. 20-23.
6. Перспективи використання аграрних розписок [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.deloitte.com/view/uk_ua/ua/press-ukr/201701/d5944b089b8c2410VgnVCM3000003456f70aRCRD.htm.
7. Про аграрні розписки: закон України від 06. 11. 2012 року №5479-VI (зі змінами від 04. 07. 2013р. №406-VII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
8. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 05. 04. 2001р. № 2374-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>.
9. Рудненко Т. Вексельний обіг та перспективи використання фінансових векселів в Україні / Т. Рудненко // Фінансовий ринок України. – 2009. – №7-8. – С. 15–18.
10. Програма по авалюванню векселів з «Bayer Cropscience» та IFC [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://sednaagro.com.ua/ua/novini/programa_po_avaluvanny_vekseliv.html.
11. Нова програма співпраці для підприємств АПК від ТОВ "Агро-Дельта Груп" та АТ «Укресімбанк» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://agrodelta.com.ua/ru/news/nova-programa-spi-vpraci-dlya-pidpriemstv-apk-vid-tov-agro-delta-grup-ta-at-ukreksimbank-.html>.

УДК 339.98 - 339.96

ІНОЗЕМНА ДОПОМОГА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОДУКУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ: ПРОБЛЕМА ВСТАНОВЛЕННЯ БАЛАНСУ ПЕРЕВАГ ТА ЗАГРОЗ

Резнікова Н.В., к.е.н, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Резнікова Н.В. Іноземна допомога як інструмент продукування економічної залежності: проблема встановлення балансу переваг та загроз

В статті розглядаються мотиви надання іноземної економічної допомоги найменш розвиненим країнам. Наводиться класифікація зовнішньоекономічної допомоги з огляду на потенційні ризики, які вона продукує. Наголошується на необхідності уникнення загострення залежності від допомоги, яка консервує можливості економічного розвитку в країнах-реципієнтах. Пропонується авторський підхід до інтерпретації видів економічної залежності від допомоги.

Ключові слова: економічна залежність, зовнішньоекономічна допомога, найменш розвинені країни, іноземний капітал, країна-реципієнт допомоги, країна-донор допомоги, комерціалізація допомоги, кредити, гранти.

Reznikova N. V. Иностранная помощь как инструмент продуцирования экономической зависимости: проблема установления баланса выгод и рисков

В статье рассматриваются мотивы предоставления иностранной экономической помощи наименее развитым странам. Приводится классификация внешнеэкономической помощи, учитывающая потенциальные риски, которые она продуцирует. Отмечается необходимость минимизации зависимости от помощи, которая консервирует возможности экономического развития в странах-реципиентах. Предлагается авторский подход к интерпретации видов зависимости от внешнеэкономической помощи.

Ключевые слова: экономическая зависимость, внешнеэкономическая помощь, наименее развитые страны, иностранный капитал, страна-реципиент помощи, страна-донор помощи, коммерциализация помощи, кредиты, гранты.

Reznikova N. International aid as an instrument of producing economic dependence: the issue of balancing the benefits and threats

This article is about economic aid. It examines how dangerous aid has been in promoting dependence- relations within recipient countries and donor countries. The motives of providing the foreign economic aid to the least developed countries are considered. This article focuses on risks, which arise from development aid. Classification of the external economic aid is given, considering potential risks which it produces. Author's approach to interpretation of types of dependence on the external economic aid is offered.

Keywords: economic dependence, external economic assistance, least developed countries, foreign capital, recipient countries, donor countries, aid's commercialization, credits, grants.

Постановка проблеми. Слід констатувати відсутність одностайності у тлумаченні впливу допомоги на економічний розвиток з огляду на відмінності у змістовному наповненні самого поняття «допомога». Як правило, іноземна допомога виступає як необхідний засіб сприяння економічному розвитку в найменш розвинених країнах. Мета програми іноземної допомоги найменш розвиненим країнам полягає у прискоренні їх економічного розвитку до того моменту, де задовільні темпи росту можуть бути досягнуті на основі самопідтримки. Таким чином, загальна мета зовнішньої допомоги – це надання кожній найменш розвиненій країні позитивних стимулів для реалізації максимальних зусиль країни щодо підвищення темпів її зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проте, визначення здійснюваного ефекту від іноземної допомоги на економічний розвиток країн, що розвиваються, завжди було темою завзятих наукових суперечок. Більше того, окремі дослідження наголошують не лише на відсутності позитивної кореляції між допомогою і економічним ростом (С.Раделет [10], Р.Рагурам, А.Субраманіан [11], Г.К. Рандхава [12]), але й наполягають на тому, що допомога призводить до уповільнення економічного зростання в країнах, що розвиваються і провокує в них структурні спотворення (С.Джанков, Х.Монтальво, М.Рейнал-Керол [2]). В.Істерлі [3], здебільшого, фокусує свій дослідницький ракурс на ролі допомоги у загостренні проблеми боргового навантаження на країну, а Ф.Еріксон [4] ставить під сумнів здатність допомоги, ґрунтованій на ринкових засадах, сприяти вирішенню стратегічних завдань, що стоять перед урядом. Спираючись на ґрунтовні дослідження західних колег, метою статті ми визначаємо вивчення ролі зовнішньоекономічної допомоги у загостренні відносин залежності між країною-донором та країною-реципієнтом останньої.

Виклад основного матеріалу. Стандартне визначення іноземної допомоги виходить з Комітету сприяння розвитку (КСР) Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), яка визначає іноземну допомогу як фінансові потоки, технічну допомогу і товари, які: в якості своєї основної мети призначені для сприяння економічному розвитку та добробуту (таким чином, виключають допомогу військовій сфері та для інших цілей, що не допомагають розвитку); передбачають гранти або пільгові кредити[9].

Гранти та пільгові кредити називаються фінансуванням на пільгових умовах, в той час як кредити, які несуть в собі ринкові або близькі до ринкових умови (і, отже, не є іноземною допомогою) відносять до не пільгового фінансування. Згідно КСР, кредит вважається допомогою, якщо він має так званий «грант - елемент» від 25 і більше відсотків, а це означає, що поточна вартість кредиту повинна бути